List 42. **NOVICE** Tečaj LVII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. oktobra 1899.

Politiški oddelek.

Oživljeni parlamentarizem.

V sredo se je zopet sešel drž. zbor. V tej seji se je predstavila parlamentu nova vlada in teatraličnost grmenja od češke strani je pričala, da so časi obstrukcije minuli.

Še predno je grof Clary svoj program z besedami označil, pokazal je z dejanjem, kam da meri njegova politika. Z razveljavljenjem jezikovnih naredb, izdanih za Češko in za Moravsko, je pokazal, da je njegov namen zadnji poskus, oživeti parlamentarizem in ohraniti sedanjo ustavo. Ta ohranitev sedanje ustave je največja programatična naloga novega ministrstva. V rešitev te ustave so bile razveljavljene jezikovne naredbe, ta ustava naj ostane temelj političnega ustroja naše monarhije. V tem odstavku Claryjeve izjave tiči njen največi pomen. Nova vlada je odločno ustavoverna in s tem odločno nasprotna vsaki premembi ustave v smislu programa desničarskih strank, programa deželne avtonomije, na katerega so se podpisali tudi slovenski poslanci, kakor bi bili hoteli s tem posvedočiti svojo politično kratkovidnost.

Na podlagi sedanje ustave hoče vlada poskusiti svojo srečo in zagotoviti državi tisti mir, katerega je v resnici krvavo potrebna. Tega namena seveda še ni dosegla z negativnim svojim činom, z razveljavljenjem jezikovnih naredb. Ta korak, ki se je gotovo storil po vestnem prevdarku, se da samo tedaj opravičiti, če hoče in če more vlada jezikovne razmere v naši državni polovici urediti s posebnim jezikovnim zakonom. Vodja ministrskega predsedstva je v sredo že naznanil, da predloži parlamentu jezikovni zakon, toda kakšen bo, na katerih principih bo zasnovan, tega ni povsem določno in tega danes morda še sam ne ve.

Razveljavljenje jezikovnih naredb je jasen dokaz, da vladna avtoriteta ne zadustuje za rešitev jezikovnega vprašanja, da je doslej priljubljena metoda, šušmariti v tej zadevi z ministrskimi naredbami, nesposobna. premagati ovire, katere nasprotujejo uredbi tega perečega vprašanja.

Zdaj naj na mesto vladne avtoritete stopi avtoriteta parlamenta, zdaj naj poskusi parlament rešiti težko vprašanje, s katerim se je že toliko različnih ministrstev brezuspešno ukvarjalo. Novo ministrstvo hoče parlamentu predložiti načrt jezikovnega zakona, povrh pa obeta, da hoče pripravljati teren za zbliženje Čehov in Nemcev, da se omogoči uspešna rešitev jezikovnega vprašanja.

Žalostne razmere, katere vladajo v naši državi, so vzrok, da se suče izjava novega ministrstva največ okrog ustavnega in jezikovnega problema. Vlada se druzih zadev v svoji izjavi niti resno dotaknila ni, menda ker spoznava resnobo položaja in se zaveda, da je čas eksperimentiranja pri kraji. Parlament mora ozdraveti, samo če to hoče sam, vlada ga je oživila, posadila ga je takorekoč v sedlo, zdaj je njegova stvar dokazati, da zna sploh še jahati.

Naravno je, da vladna izjava ni ugajala češkim poslancem, in da so proti nji ugovarjali, ali priznati se mora, da je bilo to ugovarjanje tako, da se ga vladi ni treba bati. Če bodo Čehi tudi delali opozicijo, bo ta opozicija samo platonična, taka opozicija pa še nikomur ni škodila. Češki ugovori so bili taki, da bi se moglo reči, da so se češki poslanci približali Rubikonu, ki loči nedolžno protestovanje od divje obstrukcije. Čehi se niso ravnali po svojih obljubah in ne posnemajo svojih nasprotnikov, dasi so ti prav z obstrukcijo dosegli največji uspeh. Seveda se mora priznati, da bi tudi tega ne bili dosegli, ko bi se ne bili namenili, da obstruirajo volitev delegacije. Samo ker hočejo odločilni krogi, da se izvrši volitev delegacij in da ta korporacija dovoli novih milijonov za topove in za oficirje, se je izvršila sedanja premememba v ministrstvu.

Avtonomistične stranke na desnici ni vladna izjava zadovoljila in to je čisto naravno, saj obsega ta izjava

negacijo avtonomističnega programa. Na nas pa ni naredila tako slabega vtisa. Nam še dosti dobro ugaja, ker nikakor nismo prijatelji razširjenja kompetenec deželnih zborov, četudi se čisto nič ne ogrevamo ne centvalizem pod nemško komando.

Kmetijska družba kranjska.

Še tekom tekočega meseca vršil se bo občni zbor kranjske kmetijske družbe. Sklican je na dan 26. t. m. in na dnevnem redu so v prvi vrsti volitve v odbor.

Znano je, da so pri zadnjem občnem zboru prav volitve v odbor dale povod obžalovanja vrednim prizorom in nasprotstvom, katera niso nikomur nič koristila, pač pa provzročila več kakor treba pohujšanja in sovraštva, kmetijski družbi pa škodo.

Govori se, da bode tudi občni zbor dne 26. t. m. precej viharen, ker hočejo pristaši takozvane „Gospodarske organizacije“ zopet poskusiti svojo srečo s tem, da se lotijo boja za odbor.

Nam se zdi, da je ta boj do cela nepotreben in da ne bo nikomur koristil, naj se konča že kakorkoli.

Kmetijska družba je doslej vedno in dosledno stala nad strankami in se ni nikdar vtikala v politične boje, dobro vedoč, da je njega naloga, varovati in pospeševati koristi kranjskega kmetijstva sploh, ne glede na politične ozire. To je dejstvo, ki ga ne mora nihče vtajiti in po naši sodbi je pred vsem gledati na to, da družba tudi še v prihodnje ostane nad strankami.

V čem pa je dobiti jamstva, da ostane kmetijska družba zvesta temu vodilnemu načrtu, da se ohrani njena nepristranost in neodvisnost brez ozira na slučajne politične fluktuvacije v deželi? Gotovo le v tem, da nobena stranka nima sama zase večine v odboru, da je vsaka stranka v odboru zastopana, a tako, da nima moči, izkoristiti družbo za svoje strankarske namene.

Doslej je bil odbor kmetijske družbe vedno tako sestavljen. V njem so sedeli pristaši katoliško narodne in napredno narodne stranke, kako tudi zastopniki veleposestva. Zbrani so bili najboljši strokovnjaki in zavedajoč se, da ne bode nikdar večine v odboru za strogostrankarske namene, niso niti poskušali zanesti politiko v odbor, ampak so puščali vse politične namene pred vratmi. To je bilo le na korist družbi in tej okolnosti se je v prvi vrsti zahvaliti za lepo in uspešno delovanje družbe in za uzorno soglasje, ki je vedno vladalo mej vsemi družbenimi člani.

Pri zadnjem občnem zboru je prišlo do nasprotja. A storili bi katoliško narodni stranki nezasluženo krivico, če bi njo v celoti dolžili, da je hotela v družbo zanesti razpor. Prepričali smo se, da je katoliško-narodni stranki mnogo odličnih mož, ki se nikakor ne strinjajo s poskusom, spraviti v odbor samo pristaše jedne stranke, in prav ti elementi zatrjujejo, da na zadnjem občnem zboru prouzročeni vihar ne izvira iz katoliško-narodne stranke, nego samo iz tistega dela te stranke, ki je zbran okrog ponesrečene gospodarske organizacije, in ki bi se rad polastil kmetijske družbe, da njena bogata sredstva porabi za saniranjn svojih konsumnih društev. In ravno ti možje, ki se tako izjavljajo, starejši gg. duhovniki, imajo za družbo največ zaslug.

Govori se, kakor smo že rekli, da pride tudi dne 26. t. m. do boja. Ako se to vresniči, potem bode na jedni strani stal tisti del katoliško-narodne stranke, ki se je zbral okrog „Gospodarske organizacije“. na drugi strani pa bo stala starejša, za družbo zaslužena dubovščina s svojimi pristaši, potem pa pristaši napredno-narodne stranke in veleposesniki.

Ako bi se vsi tisti duhovniki, ki se ne strinjajo z namero pristašev „Gospodarske zveze“ občnega zbora vdeležili, bi ne bilo dvoma, da zmaga mešana lista. Ali ker marsikdo ne bo hotel stopiti v nasprotje s svojimi političnimi somišljeniki in ostane doma, prosimo vse druge člane, naj se vdeleže zanesljivo obč. zbora in naj glasujejo za tiste kandidate, ki se jim bodo nasvetovali.

Politični pregled.

Državni zbor. V sredo dne 18. t. m. se je začelo novo zasedanje drž. zbora. Otvoritveni seji je predsedoval starosta Zurkan. Predsednikom je bil izvoljen posl. dr. Fuchs. Na to je čital vodja ministrskega predsedstva vladno izjavo, proti kateri so češki poslanci hrupno demonstrovali. V vladni izjavi je rečeno: Vlada si je svesta, kako težavna in odgovornosti polna je njena naloga. Resen položaj, provzročen po političnih borbah zadnjih let, bo deloval na to, da zbornica brez pridržkov uvažuje dobrotne vladne namere, da se zopet omogoči parlamentarno zborovanje Vlada je nevtralna, sestavljena iz mož, ki hočejo v službi cesarjevi vse moči posvetiti državnemu blagru in sicer v smislu sedanje ustave. Vlada se obrača na vse stranke, ne motiti parlamentarnega zborovanja, ker le tako je mogoče dognati narodnostni mir. Vlada si je svesta, kaj pomeni to, da je razveljavila jezikovne naredbe, a te so bile glavna ovira rednega zborovanja. Vlada pa hoče stvar zakonitnim potem končno vrediti v parlamentu. Pri tem se bo ozirala na zakonito priznano jednakopravnost raznih jezikov, pa tudi na praktične potrebe in na zahteve enotnostne uprave ter se bo vsega ogibala, kar narode razdružuje, ter vse podpirala, kar jih edini. Vlada se hoče držati parlamentarnega pota ter želi, da se hitro doženo avstro-ogrski nagodbeni zakoni, ker so važni za državo. Vlada si želi časa za gospodarska vprašanja, katerih rešitve narodi težko pričakujejo; jednako zahtevajo kulturne potrebe skrb države, zlasti šole, kjer bo vlada gojila vzgojevalno delavnost in nravno-versko mišljenje. Škode po povodnjih po mnogih deželah treba popraviti, zato izroči vlada zbornici primerne predloge. Vlada bo skrbela, da gredo uradi ljudstvu pri vseh opravičenih zahtevah na roke, da se s tem množi zaupanje do uradov in do oblastev, kar je tembolj potrebna, ker je avtoriteta mnogo trpela vsled političnih borb. Vlada upa, da jo bo podpiral vsak, ki poln domoljubja želi svoji domovini najboljše. — Na predlog dr. Engela se je sklenilo, otvoriti o tej izjavi v prihodnji seji, to je v petek, debato.

Stranke in vlada. — Navzlic temu, da se je že otvoril državni zbor, še vedno ni pojasnjeno razmerje posameznih skupin do vlade. Čehi naglašajo v jednomer, da bodo delali najostrejšo opozicijo. Z besedami jo tudi res delajo, z dejanji pa ne. Čehi bi radi imeli, da bi jih vsa desnica

krepko podpirala v boju proti ministrstvu. Oni bi radi ostali pri desnici, ker upajo, da tako najprej odstranijo sedanje ministrstvo in pomorejo na krmilo ministrstvu desnice. V resnici so tudi vse desničarske stranke se izrekle za to, da ostane desnica solidarna, ali iz njihovih izjav izhaja jasno, da razen Čehov nobena ne mara stopiti v opozicijo. Radi tega je mej Čehi nastala velika nezadovoljnost, ki dobiva izraza v grožnjah proti nemški katoliški stranki. Ta stranka igra sedaj v resnici prvo vlogo v državi, ubirati pa hoče strune na dve strani. Čehi jej groze, da se združijo z nemškimi liberalnimi strankami proti nemški katoliški stranki, kar bi slednjo popolnoma ugonobilo. Prav radi tega nimajo izjave solidarnosti desničarskih strank nikake realne vrednosti. Ta solidarnost stoji samo še na papirju in se utegne pri prvi priliki razmazati, čim bo treba resno nastopiti proti vladi. — Pa tudi v nemških strankah, ni jedinosti. Velika večina nemške levice je sicer z novo vlado popolnoma zadovoljna in ne želi druzega, kakor da bi jo mogla podpirati, saj jej daje sestava ministrstva najboljše jamstvo, da se bo vladalo v levičarskem smislu. Toda nemški radikalci niso zadovoljni. Ta radikalizem bi se hitro posušil in bi ovenil, če bi moral opustiti ščuvanje in propagiranje veleizdajskih idej in zato naznanjajo, da jih vladna izjava nikakor ni zadovoljila, in da bodo boj nadaljevati. Posebne važnosti to pač ni. Če nemški liberalci in nacionalci radikalne obstrukcije ne bodo podpirali, bo ta brez pomena.

Volitev predsedništva poslanske zbornice. — V prvi seji je bil izvoljen samo dr. Fuchs. Volitev obeh podpredsednikov se je odložila do današnje seje, ker še ni odločeno, če pade dr. Ferjančič ali če ostane. Desnica je najprej sklenila, da mesta prvega podpredsednika ne prepusti opoziciji, češ, da si mora zavarovati vodstvo parlamenta. V zadnji uri pa je nemška levica pismeno izrekla željo, naj se njej prepusti mesto prvega podpredsednika. Vsled tega so se začela pogajanja in kaže se, da bode dr. Ferjančič padel. Nemška katoliška stranka ima namreč namen, glasovati z opozicijo, tako da bi dobil dr. Ferjančič k večjemu slovanske glasove, a še to ni prav zagotovljeno. Da, ta solidarnost desnice je vredna zlata!

Jezikovne naredbe za Češko in Moravsko. — so bile preklicane dne 17. t. m. Preklic je sicer obudil silno razburjenost po vsem Češkem in prišlo je tudi v raznih krajih do večjih demonstracij, ali tistih velikih izgredov, katerih se je vlada tako bala, da je bilo vojaštvo konsignirano, tistih izgredev ni bilo. Ker je bil prvi dan prestan, utegne razveljavljavljenje jezikovnih neredb ostati brez tistih revolucionarnih posledic, ki bi se bile prav lahko primirile.

Bilinskiga jezikovni načrt — Bivši finančni minister Bilinski želi postati ministerski predsednik ali vsaj voditelj desnice na mesto starega Jaworskega in ker ve, da je rešitev jezikovnega vprašanja tista točka, okolu katere se suče vsa notranja politika, je hitro skoval načrt jezikovnega zakona. Stranke desniee so s tem načrtom baje zadovoljne, ali ker je sestavljen na podstavi avtonomnega določevanja dež. zborov glede rabe dež. jezikov, dvomimo, da zadobi kdaj veljavo.

Srbija. — V tej nesrečni deželi vlada sedaj mir. Milan je uničil svoje nasprotnike. Rusija sama se ne more upreti, Avstrija pa se neče, s pretvezo, da nima pravice, vtikati se v notranje zadeve. Narod se ne upa ganiti, zakaj kdor se gane, tisti je izgubljen. Koliko krika in vika je bila za Dreyfussa, za žrtve Milanovega trinoštva pa se živ krst ne zmeni, dasi trohne v najstrašnejših ječah.

Bolgarija. — Dolgotrajna ministrska kriza se naposled končana tako, da ni treba razpustiti narodnega sobranja. Novo ministrstvo sta sestavila Jvančev in Radoslavov. V bistvu je to ministrstvo Grekov brez Grekova. Najvažnejša naloga tega ministrstva je uredba državnih financ. Te se nahajajo v najobupnejšem stanju in je prav lahko mogoče, da pride do državnega bankerota.

Vojna v južni Afriki se je resnično začela in sicer še predno se je mogla angleška nanjo primerno pripraviti. Z Buri se kaže, da jo potegne vse holandsko naseljenje na Kapu in v Natalu. Vojne operacije so Buri začeli na dve strani. Prodrli so proti vshodu v angleški Natal in tam zavzeli mesti Newcastle in Dundee, proti zapadu pa so vdarili na Mafeking in na Kimberley ter oblegajo ti dve mesti. Pretrgali so železniško zvezo obeh teh mest s Kapom in če ne pride Angležem hitro pomoč, izgube ti dve utrdbi, in bodo imeli Buri svobodno pot v Kaplandijo.

Obrtnija.

Novi delniški regulativ.

Že mnogo let se je pri nas oglašala želja, naj se vender izvede toli nujno potrebna preuredba delniške organizacije. Komaj deset let potem, ko je bil izšel cesarski patent iz l. 1852., s katerim se je uredilo vse združevanje in tudi združevanje kapitala, začeli so se poskusi legislativne preustrojbe. Ponavljali se se zdaj v kratkih zdaj v daljših presledkih, ali vsi ti poskusi so ostali do naših dnij brez uspeha.

Odpor proti gospodarjenju tiste ministerske komisije, v katere področje spadajo delniška društva in v kateri sede zastopniki ministrstva notranjih del, finančnega, trgovinskega justičnega in poljedelskega ministrstva, je bil sčasoma postal splošen in intenziven in čestokrat se je čula sodba, da je ta komisija največ kriva gospodarskega zaostajanja naše monarhije, ker dela asocijaciji kapitala najneverjetnejše ovire.

Zlasti ostre tožbe so se čule proti sistemu koncejijoniranja, kàteri je v rečenem zakonu utemeljen, ki pa zadušuje vsako inicijativo ter je kriv, da je Avstrija ostala daleč zadaj za tistimi državami, koder združevanju ne delajo tacih ovir, kakor pri nas.

To zaostajanje karakterizujejo nekatere številke prav dobro. Pri nas se je v letih 1892 — 1897. število delniških družb efektivno pomnožilo od 399 na 454 družb, torej za 55 družb, dočim se je v Nemčiji število delniških družb efektivno pomnožilo za 762. Tudi v primeri z Ogrsko se vidi velika stagnacija v naši državni polovici, zakaj na Ogrskem je v letih 1890 — 1895 število delniških družb od 682 naraslo na 904 in se je torej pomnožilo za 222 družb.

Agitacija v Cislitvanski, katera je imela namen, izposlovati reformo delniškega prava, je v zadnjem času postala tako intenzivna, da se je morala vlada nanjo ozirati. Posebno živ izraz je zadobila ta agitacija z memorandumom, kateri je finančno ministrstvo izdalo začetkom lanskega leta. S tem memorandumom, v katerem so jasno

in določno izraženi nekateri temeljni nazori o reformi delniškega prava, je finančni minister dr. Kaizl izpolnil obljubo, katero je bil malo časa poprej dal v parlamentu. V tem spisu, v katerem se je dr. Kaizl brezpogojno izrekel za odpravo sistema koncesijoniranja, je zahteval, naj se za toliko časa, da postane mogoča legislativna reforma delniškega prava, določijo materijelne norme za poslovanje rečene ministerske komisije in to v obliki regulativa, tako da bo vlada sama nanje vezana, občinstvo samo pa bo tudi vedelo, pri čim da je.

Prizadeta ministrstva so se odzvala tej vzpodbudi, samo justično ministrstvo je delalo finaliziranju cele zadeve vsakovsrtnih, največ bureankratičnih težav, tako da je preteklo še 15 mesecev, predno je stvar bila dognana in je zadobila konkretno obliko.

Novi regulativ se seveda naslanja na sedaj veljavne zakone, katerih seveda še ni bilo možno premeniti, dasi so že davno zastareli, in nadalje se naslanja na tiste direktive, po katerih se je doslej ravnala že poprej imenovana ministrska komisija, tako da je regulativ prav za prav le kodifikacija dosedanje prakse. Vzlic temu pa veje v tem regulativu tisti moderni duh, ki ga je v ministrstvo vpeljal dr. Kaizl in vpliv teh modernih nazorov glede reforme delniškega prava odseva iz vsake vrste.

V regulativu so izvedeni in uveljavljeni vsi tisti temeljni nazori, katere je precizoval dr. Kaizl v imenovanem memorandumu, toda te norme so za sedaj omejene na industrijske delniške družbe, ker je bila tudi preuredba najnujnejše potrebna in je bilo obstoječe velike težave najlaglje odstraniti.

Doktor Kaizlu pa se je zdel tudi nov regulativ za banke jako potreben in odredil je takoj, da se po njegovih navodilih sestavi. To važno delo je že precej daleč dospelo in zato je globoko obžalovati, da so nečuvene politične razmere provzročile odstop finančnega ministra dr. Kaizla še predno je to važno delo dokončano. Bog ve, če zdaj začeto delo ne zapade trhnenju v ministrskih arhivih.

Novi delniški regulativ za industrijske družbe je bil zadnje dni meseca septembra, skoro neposredno pred odstopom dr. Kaizla v državnem zakoniku publiciran in to z važnim pristavkom, da stopi takoj v veljavnost. V naslednji številki hočemo podati vsebino tega regulativa oziroma njegovih najpoglavitnejših določb. (Konec sledi.)

Kmetijstvo.

Hrana in človeška sreča.

(Dalje)

Kaj zahtevamo od delavcev?

Vsak delavec, bodisi višje ali nižje vrste, naj gleda, da bode izhajal kolikor mogoče z malim in naj tedaj živi priprosto, kakor je človeku dostojno, kajti požrešnost in pijanstvo ni človeka dika, ono znači le oilkano živinsko naravo v človeku.

Sosebno oni, kateri v socialni sili ne naprej ne nazaj ne vedó, naj si prizadevajo, da postanejo in ostanejo neodvisni. Drugi, kateri pa sile ne trpé, bodo k temu, vsled boljše naobrazbe in vsled svoje vesti sami prisiljeni. Izkušnja nas oči, da, ako se seme kake vzvišene misli v plodovito zemljo človeškega duha vseje, bode pognalo — rastlo in slednjič se razvilo in razcvelo v visoko in močno drevo. Vsaka vzvižena misel bode premagala prej ali slej svojo nizko nasprotnico. Zemlja je velika in široka, da, celo obdelane dežele imajo tu še dovelj prostora za neštevilno množico ljudij, ako bi ljudje le enolično in nravno živeti hoteli, in vegetarizem je radi tega naraven, dasi ni nikak navlaščen in vnet protivec izselstva, v kolikor se vsled tega domovini izvrstne moči ne odvzame.

Koliko se potroši za mesne jedi in koliko za vegetarične (rastlinske).

Za življenje, za dobro in zadostno življenje, je zelo malo potrebno. Angleški zdravnik T. L. Nikolos, dokazuje v svojem izvrstnem spisu: Kako se človek zadovoljno in zadostno s 5. groši ali 25 kr. vsaki dan preživi.

V njegovih in mnogih drugih spisih so navedene točke, v katerih se kriva vera zavrača, kakor da bi bilo meso najbolj izdatno, kakor da bi meso le iz mesa postalo, kakor se brezmiselno opetovano povdarja, ne da bi se mislilo na razumne kulturne živali, ktere si svoja lepa telesa le z najnavadnejšim živežem zadobé. Različni zrnski dozorki so jedernateji in ceneji živež, kateri služi tudi večini človeštva, nego mesni živež.

Naša žita, kojim se prištevajo koruza, riž, vse vrste jagod, ovočje, zelenjava, korenine, čebuljice, gobe in več druzega, tudi jajca, mleko in sir popolnoma zadostujejo, da se človek zadostno preživi, in ker se lahko in ceno in obilici dobe, je mogoče vsikdar razna, dobro okusna jedila iz njih napraviti.

Najboljša in popolnem zadostna hrana je kruh oziroma moka in krompir z nekoliko oljem in sadjem. Meso pa, je le draga in škodljiva potrata, isto je škodljivo ne le zato, ker se toliko bolne živine zakolje, in ker celo večina pobite živine ni popolnoma zdrava in se v njej večkrat breštevila takozvanih šeškarjev ali parazitev nahaja, ampak tudi zato, ker meso srce, in prebavljanje vzdraža in v slednjim gnilost povspeša in vsled živalskih izmečkov, koje ima v sebi, telesnlm organom delo nepotrebno oteža, da, celo vsakovršne bolezni provzroča ali jih k temu povspeša. Trganje po udih in revmatizem (prehlajenje) kamen, srčne bolezni, sušica, debelost itd. so često žalostni nasledki. Da je pa meso najdražji živež kaže sledeča:

Razpredelnica:

Živež	beljak %	mast (tolščoba) %	Ogelni hidrati %	1/2 kg velja vinarjev	1 kg. velja vinarjev	za 1 krono jednota živeža.
pusto meso . . .	20·0	3·0	—	75	150	727
mastno	17·0	23·0	—	80	160	962
ribje	16·5	3·5	—	70	140	664
gnjat (pleče) . . .	24·0	36·5	—	150	300	765
telečja jetrca . .	17·7	2·4	—	70	140	683
kurja jajca	13·0	12·0	—	50	100	1010
kravje mleko . .	3·9	3·5	4·6	9	18	1922
posneto „ . . .	4·0	0·8	4·75	5	10	3017
mastni sir	29·5	30.0	2·0	95	190	1261
pusti „	35·0	8·0	2.0	50	100	2010
maslo	0·25	87·5	0·25	120	240	1000
pšenična moka .	10·5	1·0	72.5	25	50	2190
ržena „ .	11·0	1·75	71·0	20	40	3281
ovsena „ .	14·0	6·0	63·4	20	40	4085
riž	7·0	0·5	76·0	20	40	2812
grah	23·0	2·0	52·5	20	40	4337
leča	24·0	2·0	54·0	20	40	4500
bob	24·0	1·8	53·5	20	40	4472
krompir	1·75	0·2	20·0	3	6	4492
korenje	1·0	0·16	10·0	8	16	1032
cvetno zelje . . .	2·8	0·2	4·5	140	280	68
koleraba	1·25	0·1	6·0	4	8	1568
kapus (beli ohrovt)	1·3	0·14	5·0	8	16	761
zeleni grah . . .	5·6	0·4	12·3	20	40	1037
beli kruh	7·5	0·8	52·5	25	50	1848
rženi „ . .	6·0	0·5	48·0	13	26	3180

Da bo ložje razumeti kakovost jednot živeža, ko je so navedene v zadnjej vrsti navedene razpredelnice omenimo nastopno:

Na pr. Jednota živeža za grah je 230 × 5 = 1150
20 × 3 = 60
525 × 1 = 525
1735

1 kg. graha tedaj nadomesti 1735 jednot, velja 40 vinarjev, tedaj dobimo za 1 krono $\frac{1735}{2} = \frac{8675}{2} =$ 4337 (jednota graha).

Ako se tedaj meso kupi, sa mora plačati vrh tega še 70 — 80% vode, koja zadržuje beljaka in ogeljnin hydratov nego meso. Ako stremo bob, grah ali lečo tako, da dobimo 1 kg krvi, nas to velja k večjem 90 vin. pri pšenični moki kr. 1·80, pri govejem mesu pa 7—8 kron. Meso je tedaj 3—8 krat tako drago, kakor temu jednaka rastlinska hrana, in vsled tega pa nimamo od mesa nikakih prednostij. — Humbold pravi, kjer jeden mesojedec živi, lahko se 10 rastlinojedcev preredi. Razven tega je pa meso tudi, kakor smo že omenili, nevarna hrana in sicer zato, ker je le jednomerna hrana kajti meso ima le beljak in mu manjka skorej povsem ogelnih hydratov in tako potrebne redivne soli. — Filozofija za življenje od učenjaka Voit-a in drugih nas uči, da človek nikakor ne potrebuje toliko beljaka, kakor je splošna misel in kar kriva vera mesojedcev še vedno trdi. Na ta način so mesojedci v nevarnosti, da se jim zastajajoče stvari v krvi in žilah naberejo, kar more biti izvir za marsikojo bolezen, v prvi vrsti pomenljivim boleznim kakor trganja, nahoda in bosezni obistih ali jetrih itd. —

(Dalje sledi.)

Novice.

— **Osebne vesti.** Deželnosodni svetnik v Mariboru g. Maks Bouvier je imenovan deželnim pravdnikom v Celovcu. — Suplentom na slovensko-nemški gimnaziji v Celju pa je imenovan g. I. Reisner iz Ljubljane. — Učiteljsko in voditeljsko mesto v Kolovratu je dobil g. I. Prijatelj v Svibnem, Premeščen je davčni praktikant g. A. Mazgon iz Novega Mesta v Škofjo Loko. — Gosp Franc Črnagoj je imenovan zač, voditeljem na mestni dvorazrednici na Barju.

— **Regulacija štajerskih učiteljskih plač.** V zadnjem zasedanji dež. zbora štajerskega sklenjeni zakonski načrt glede regulacije učiteljski plač je zadobil najvišjo sankcijo.

— **Odbor društva „Sloga“ v Gorici.** je sklenil da naj slovenska državna poslanca ostaneta pri desnici, ki pa naj bi podpirala goriških Slovencev zahteve, ki so v prvi vrsti: slovenska mestna šola v Gorici, drčavna podpora za učiteljstvo in preosnova trgovske in obrtniške zbornice.

— **V Tržiču** so dne 15. t. m. ustanovili podružnico družbe sv. Cirila in Metoda.

— **Izseljevanje slovenskih rudarjev.** Začetkom tega meseca je odpotovalo okolu 200 rudarjev iz Trbovelj in Zagorja na Nemško, v kratkem pa jim sledi še 300 druzih. Pač žalostno, da za te ljudi ni kruha v domovini

— **Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani** je imelo minoli teden svoj občni zbor, na katerem je sklenilo, prositi za primerno zvišanje dohodkov. Stroški za ljubljansko učiteljstvo bi se vsled te regulacije zvišali za 18460 gld.

— **Okrajni zastop v Šmariji** je v narodnih rekah in jo izvolil svojim predsednikom narodnega odvetnika gosp. dr. Georga.

— **Pri obč. volitvah** v Košani je zmagala katoliško-narodna stranka, pri obč. volitvah na Brezovici pa napredno-narodna stranka.

— **Dvojna mera** Lansko leto je bila gospč. Scholz, učiteljica v Devinu, zatožena, da se je udeležila demonstracij proti Lahom. Za čas preiskave ni dobivala plače. Letos se je v Piranu dognalo, da je ondotna učiteljica demonstrovala proti — Avstriji, toda koprski glavar je zatisnil obe očesi, češ, kaj, ako jo spravimo v preiskavo, bo velik krik.

— **Na odgonu.** Minoli teden pripeljali so odgonskim potom v Ljubljano 102 leti starega tesarja Jošta Teresiloviča iz Lvova. Mož že 100 let ni videl svojega domačega kraja. Prignali so ga iz Jeruzalema. O posebni humaniteti pač ne kaže, če se tacega starčka peha po smradljivih odgonskih postajah.

— **Novo industrijelno podjetje.** V Trstu se je osnovala družba, ki hoče pri Borovnici kopati železno rudo. V družbi sta tudi gg. dr Majaron in dr. Mosche,

— **Prva slovenska filozifinja.** Pisateljica gospč. Lujiza Kveder je sprejeta kot redna slušateljica filozofije na vseučilišč v Bernu v Švici.

— **Nove razglednice** s podobo brdskega gradu in rajnega poslanca in pisatelja Janka Kersnika so ravnokar izšle pri gospč. L. Roblek v Litiji. Čisto skupilo je namenjeno družbi sv. Cirila in Metoda.

— **Celjska policija** je zahtevala, naj državno pravdništvo preganja celjski okrajni zastop in občino celjska okolica zaradi razžaljenja celjske policije, toda državno pravdništvo je to zahtevo odklonilo.

— **Zakaj se vse brigajo okrajna glavarstva.** Okrajno glavarstvo v Ptuju je čutilo potrebo, poslati na vodstvo ondotne gimnazije modro vprašanje, ako so društvo „Dijaška kuhinja“ ne peča tudi s politiko, menda s tem, da podpira slovenske dijake.

— **Blagoslovljenje nove ljudske šole na Viču.** se je vršilo minolo nedeljo na prav slovesen način.

— **Ubegel slepar.** Posestnik Jakob Virk naTrati je raznim trgovcem s sadjem prodal dva vagoua, sadja katerih ni nikdar imel in od njih vzel 380 gld. are, potem pa ušel v Ameriko. Ženo je pustil doma.

— **Iznajdba.** Mizar Anton Tavčar iz Škofje Loke je izumil nov instrument v obliki nre, ki prav prijetno svira.

— **Vojaški beguni.** V Borovnici so orožniki prijeli tri fante, ki so je hoteli popihati v Ameriko, ne da bi bili poprej zadostili svoji vojaški dolžnosti.

— **Desetak poneveril.** Zidar Ivan Vrhovnik je te dni prišel v ljubljansko vojašnico obiskat necega znanca. Ta mu je naročil, naj mu gre nekaj kupit in mu je v to svrho dal desetak. Vrhovnik je šel in se ni več vrnil. Hotel je z desetakom se odpeljati, a predno je svoj namen izvršil, ga je že imela policija.

— **Žalostno.** „Edinosti“ se poroča, da se slovenskim bogoslovcem v Celovcu ne dovoljuje, da bi se vadili propovedovati v slovenskem jeziku ker vodstvo ne zna slovenski. Se li bogoslovci vadijo za ljudstvo ali za vodstvo?

— **Utopljenko** so našli v Savi pod Črnučami. Njene identitete ni bilo možno dognati.

— **Trgovca z dekleti.** Necega žida Josla Schneiderja so te dni zasačili v Trstu. Hotel je troje deklet prodati v Levanto.

— **Grozen samomor.** Nad Rojanom proti Opčinam so našli te dni mrtvega pekovskega mojstra Jos. Pečenka iz Trsta. Mož si je bil obleko polil s petrolejem in jo potem užgal. Zgorel je skoro popolnoma.

— **Umor.** Dne 10. t. m. našli so ljudje blizu Kamne gorice mesarja Boštjana Žvana iz Gorij, umorjenega in oropanega. Sum se je obrnil na ljubljanskega gostilničarja Blaža Ravnika. Ta je aretovan in je njegova krivda skoro popolnoma dokazana.

— **Samomori.** V Celju se je usmrtil rekrut L. Lubšina od Sv. Petra pod sv. Gorami, v Gorici pa neki podčastnik pešpolka st. 47. Oba je gnala v smrt prijetnost vojaškega življenja.

— **Ubil** se je v Hotičah krovec Ivan Valenčič iz Škofje Loke padši s hiše posestnika in usnarja Pregelja.

— **Pobegnil** je iz blaznice pri Studencu prisiljene Ivan Volarič iz Vrhnike na Primorskem.

— **Požar.** V Draščah pri Žužemberku je nastal dne 19. t. m. velik požar. Pogorelo je 13 posestnikom 53 poslopij, 1 krava, 1 tele in 3 prašiči.

— **Tatvina.** Valentin Kušar iz Šiške je ukradel ljubljanskemu policistu Kurentu plašč in ga prodal nekemu prijatelju. Policija je plašč in tatu kmalu dobila.

Fiat iustitia, pereat mundus. Pred okrajnim sodnikom na Dunaju je stal te dni star berač radi postopanja in beračenja. Ime mu je Adolf Neunteufel. Povedal je, da si je polomil pri vojakih obe roki. Kako se mu je godilo pozneje, pove 64 lukenj v njegovih nogah dovolj jasno. Neunteufel je torej star pohabljenec. Potezal se je, da bi prišel v hišo invalidov, a to se mu ni posrečilo. Prosil je na to za državno podporo in dovolilo se mu je — 4 gld. na mesec. Mož gotovo ni živel potratno in razkošno s temi 4 gld. a vender ni mogel izhajati z njimi. Moral je beračiti in laziti iz kraja v kraj. Na Dunaju pa so ga zaprli, kajti beračenje je ondi strogo prepovedano. Pred sodnikom je dejal Neunteufel, da ne more ne živeti ne umreti s 4 gld. Ako mu ne dovolijo beračiti, mora poginiti od gladu. Naj mu dajo vsaj toliko, da si bode mogel kupiti revolver, da se z njim ustreli! Sodnik je obsodil nato berača na deset dni ostrega zapora z dvema postoma. Po prestani kazni ga pošljejo z odgonom v njegovo občino. Fiat iustitia . . . . . !

— **Menelik, cesar Abesinije** pride prihodnje leto na razstavo v Pariz. O tej priliki pojde tudi v London na konference, da pove svoje menenje o načrtu Angležev za gradnjo železnice od Kajire do najjužneje točke Afrike. To je stara želja Angležev, ker vedó, da bi s tem postali gospodarji vse Afrike. Ta želja jih je gnala tudi, da so izzvali vojno z Transvaalom, hoteči uničiti to republiko, ki je menda na potu njih drznim in požrešnim načrtom.

— **Boj mej milijonarji.** Pokojni ameriški milijonar Vanderbilt je skušal s svojo železnico Novi York - Chicago tekmovati z železnico Gouldovo. Vanderbilt najprvo zniža tarife za živinski promet, Gould stori isto. To se ponavlja nekaj časa. Konečno naznani Vanderbilt, da bode v bodoče cele transporte volov v Novi York prevažal za eden dolar. Gould nato odgovori, da je premagan, ker po taki ceni mu je nemogoče voziti. In res je sama Vanderbiltova železnica vozila živino. Toda kmalu je zvedel Vanderbilt, da je vsa kupljena na račun Gouldov, ki je pri tem imel lepo kupčijo.

— **V Transvaalu** biva tudi veče število Hrvatov. Veči del istih so iz Dalmacije, hrvatskega Primorja in iz Istre. Iz Pretorije pišejo sedaj „Hrvatski domovini“, da so ti Hrvatje zaprosili avstrijsko vlado, naj tamkaj zasnuje avstro-ogerski konzulat, ali pa naj kateremu Hrvatu v Pretoriji poveri konzularne posle. Prošnja nosi nad 400 podpisov in so jo po posebnem zaupniku odposlali v Dubrovnik, kjer naj jo izroče avstrijski vladi.

— **Nemška duhovitost.** Princ Orleanski se je te dni udeležil nekega lova na Gornjem Štajerskem ter bil, seveda, kmalu v središče vse pozornosti. Princ Orleanski, so šepetala vsa usta. Nekega Gornještajarca je srbelo same radovednosti. Nekaj časa se je obotavljal, potem pa je pogumno pristopil do visokega gosta ter ga vprašal zaupljivo: „Ne zamerite, milostljivi gospod! Ali ste morda vi sin — Device Orleanske?“

— **Nesrečen zdravnik.** V angleškem pomorskem kopališču Easbourne je zdravil dr. Dick neko damo. Napisal ji je zdravilo, vsled katerega pa ji je postalo tako slabo, da bi bila skoraj umrla. Poklicala je drugega zdravnika, ki jo je ozdravil. Ko se je dama prvič sešla z dr. Dickom, mu je očitala, da jo je hotel menda zastrupiti. Dr. Dick je protestiral in poskusil parkrat sam dotično svoje zdravilo. Domov se je peljal še s kolesom, a doma so se pokazali znaki zastrupljenja. Izpraznil si je še sam želodec in poklical dva zdravnika, toda zaman. Umrl je. Zapisal je bil res napačno zdravilo, v katerem je bil strup.

— **Car in nadškof.** Z Cetinja poročajo, da je prestolonaslednik črnogorski, princ Danilo, te dni obiskal katoliškega nadškofa Milinovića v Baru in da mu je tem povodom v imenu carja izročil Stanislavov red I. vrste, podeljen mu od carja v

odlikovanje za zasluge, ki si jih je nadškof stekel kakor slovanski patrijot. Nadškof je v čast svojemu gostu priredil banket, na katerem so napivali zaslugam, katerim je to odlikovanje veljalo.

— **Grozen prizor v Cirkusu.** Iz Curiha se poroča: V nedeljo je v ondotni menažeriji plesala med zvermi v kletki neka plesalka Da je bil utis tem večji, razsvetljena je bila samo dotična kletka, ostale luči so pa pogasili. Nakrat se začuje silno kričanje. Levinja je zgrabila nekega poštnega uradnika za glavo, ko se je v temi pripognil, da pobere naočnike, ki so mu padli na tla. Težko ranjenega uradnike so prepeljali v bolnico.

— **Dobra pečenka** Te dni so odšli nazaj v Italijo tisti delavci, katere je avstrijska vlada na škodo domačih delavcev imela v službi pri javnih skladiščih v Trstu. V svojih bivališčih so pustili za spomin vse polno — mačjih kož Po skladiščih so polovili skoro vse mačke in jih pojedli. Pa pravijo, da Italijani jedo le polento!

— **Koliko je otrok na Francoskem?** Že .več let toži francoska vlada, da je naraščanje prebivalstva komaj opaziti. Zanimiva je nastopna statistika o številu otrok na Francoskem. Po tej statistiki ima Francija 10 750.432 zakonskih parov. O teh jih 1,848 572 nimajo nijednega otroka; 2,639.894 parov ima po enega otroka; 2,364 202 po dva otroka; 1,585.960 po tri, a 2,122.210 po več od tri otrok, dočim je število otrok v 185.594 rodbinah nepoznano. Neoženjenih v dobi nad 30 let jih je 1,377.591.

— **Kako napraviti obleko, da je ne premoči dež?** Francoski kemik Dr. Berthier si je dolgo ubijal glavo, kako sredstvo bi našel, da obleke ne premoči dež in da bi človeku takorekoč ne bilo treba dežnika da pa vkljub temu zamore izhlapevati človeški par, kar je potrebno za zdravje. Po mnogih poskusih se mu je posrečilo dognati to-le: ako se namoči obleko s petrolejskim špiritom ali petrolejsko esenco, v katero se dene kemično snov „lanolin“ in se obleko potem ovije in posuši, postane obleka nepremočljiva. Tudi zadostuje, obleko samo porositi s to tekočino ali jo namazati s pomočjo čopiča pomočenega v to tekočino. Ta tekočina se napravi na ta način, da se v 1 kil. petrolejske esence vlije 10 gramov lanolina in dobro zmeša. Obleka pomočena s to tekočino, se po dežju naglo posuši ni težja kakor navadna in ni škodljiva zdravju. Petrolejsko esenco in tudi lanolin se dobi v vsaki lekarni in drogariji. Morda si kaže napraviti to reč mesto dežnika, ki je dosti nerodna in draga stvar.

— **Novodobni Aroni** Že aprila meseca t. l. so otvorili v Tunisu železnično progo Sfaks-Gaffa, a do sedaj je niso izročili prometu. Sedaj se je pa izvedelo za vzrok tej zamudi. Inženirji so namreč delali malo prenaglo. Zemljišča, po kakaterem je položena proga, niso dovolj iztrebili in sedaj so korenike, grmovja in drevja, puščena v zemlji, začela semtertje poganjati in rasti ter so vzdignila prage, na katerih so utrjene železne prožnice. Vsa proga je valovita in ni za nobeno rabo. Pravijo celo, da so tudi nekateri pragi, ki so bili iz svežega lesa, pognali korenine in začeli veselo rasti. Tudi cvetja da je že videti na njih. Ako pomislimo, da se v onih gorkih krajih razvija rastlinstvo zelo bujno, se ne smemo čuditi tej nenavadni prikazni.

— **Vojna moč Boercev.** Sedaj, ko je sleherni trenotek pričakovati vesti ka so je začela krvavn igra med malo republiko južno afrikansko, Transvaalom, in mogočno monarhijo Angleško bo gotovo zanimalo čitatelje, kar piše Slovenec Egon Mosche o vojni moči Boercev. Tudi mi smo bili zporočili, da je ta gospod odšel v Transvaal. Sedaj pa že poroča „Slov. Narodu“ mej druim tudi to: V Transvaalu je torej oboroženih državljanov 30.000, v Oranje-Vrijstaatu 25.000, v Kapu 60.000, v Natalu 5000, skupaj 120.000 mož. Razun tega se je tukaj še ustanovil dobrovoljni nemški kor, ki šteje 3000 mož. Bilo bi torej vsega skupaj okoli 130.000 mož, dobro vajenih orožja in odločnih braniti se do zadnje kapljice krvi. Kolikor se je zvedelo od Angležev, je sedaj okoli 10.000 mož v južni Afriki, 10.000 naj jih pride iz Indije in 30.000 iz Anglije. Nočem se tukaj baviti z vrednostjo angleških vojakov, o katerih je znano, da so najslabši v Evropi, ne jemljem ozira na to, da Angležem ne bo prijalo podnebje, posebno v sedanjem toplem in deževnem času, primerjam naj samo števila in naj vprašam: Ali bodo zadostovali? Zaključujem pa naj z besedami, ki jih je pred nekaj dnevi prineslo holandsko glasilo „Volksstem“: če se vname boj, ne pridejo na boj niti Chamberlain niti Salisbury, niti Rhodes in tudi onih voditeljev Uitlandcev, ki so sedaj tako hrabro pobegli iz Transvaala, ne bo videti; na bojišče pa pojde 6 sinov predsednika in nad 50 njegovih unukov; in sledil jim bo podpredsednik, general Joubert sam s 7 svojih sinov; in tako vsi drugi visoki in nizki činovniki vlade, da s svojo krvjo ohranijo narodu domovino!

— **Povodenj,** Kakor javljajo iz Pize, je vsa tamošnja okolica preplavljena. Železniška zveza Piza-Rim je pretrgana, isto tako proga Campiglio-Piombino. Škoda na poljih in med živino je velika.

— **Umor v Polni.** Ta stvar se je zasukala zanimivo. Sedaj dolže mater in brata umorjene deklice Neže Hruza, da sta imela opraviti na zločinu. Dne 15. t. m. je sodna komisija temeljito preiskala stanovanje imenovanih dveh oseb. Ni znano še, s kakim uspehom.

— **Izgnani črnogorski dijaki.** Generalissimus Milan je dal izgnati vse črnogorske dijake, ki so obiskovali srbske šole, Dijaki so se obrnili v Karlovec, da bi nadaljevali svoje nauke na tamošnji srbski gimnaziji. Tukaj jih niso sprejeli ker hrvatski ban vidi v tem pretečo politično nevarnost. Reklo se jim je, naj se obrnejo v Sarajevo. Sapienti sat!

— **Zabavljica pri Dreyfusu.** Neki praški častnik je zložil in uglasbil pesem proti Dreyfusu ter jo razdelil v tisočih odtiskov med vojake, ki so jo prepevali ob korakanju. Vojni minister Galliffet je odredil preiskavo proti dotičnemu častniku.

— **General reda jezuvitov** se preseli, kakor poročajo italijanski listi, te dni iz vile San Girolamo v Fiasolu, zopet v Rim, kjer je bival do l. 1870, Imenovana vila se prodа na dražbi.

— **Luccheniju se godi dobro.** Morilec naše cesarice dobiva za zajuterk 1 ½ kave ali pa, kedar mu ta ne diši, čokolado. Opoludne mu dajejo 1 liter sočivja (fižola, zelja itd.) Ob četrtkih in sobotah dobiva juho in 300 gramov mesa s salato in krompirjem. Vsaki večnr ima juho ter vsaki dan 650 gramov kruha. Kedar je po dnevu kaj delal, mu dajo tudi 2 decilitra vina. Marsikteri delavec lahko zavida Lucchenija.

— **Ponesrečena nemška ekspedicija.** Ekspedicijo nemškeoa komisarja pl. Guiseja in zasopnika nemške trgovske družbe, Lohmeyerja, so v zahodni Afriki domačini pobili do zadnjega moža. Neki vodja jih je bil zavel v zesedo.

— **Vlak napaden od roparjev.** Železnični vlak, ki vozi iz Chicaga proti severo-zapadu, je bil nedavno o polunoči napaden od našemljenih roparjev, ki so se lotili poštnega voza ter odnesli 25.000 dolarjev.

— **Nemščina v vojski.** Tudi v Galiciji in sicer v Lvovu, Jaroslavu in Rzeszowu so zaprli mnogo reservistov. ki so se o kontrolnih shodih posluževali poljskega jezika namesto nemškega „hier“. Kakor je videti, imajo samo Italijani nekak privilegij tudi v tem oziru.